

Nr 10.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om statlig krigsförsäkring m. m. och lag angående ändring av 35 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete; given Stockholms slott den 3 november 1938.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om statlig krigsförsäkring m. m. och lag angående ändring av 35 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Förslag
till
Lag
om statlig krigsförsäkring m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Vid krig, krigsfara eller eljest av krig föranledda utomordentliga förhållanden må, såframt Konungen därom förordnar, av staten meddelas transportförsäkring mot krigsrisk. Med avseende å sådan statlig försäkring skall lagen om försäkringsavtal icke äga tillämpning.

Staten må ock, under förhållanden, som ovan angivas, efter förordnande av Konungen, åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela återförsäkring av såväl transportförsäkring mot krigsrisk som annan transportförsäkring.

2 §.

Under förhållanden, som angivas i 1 §, skola riksförsäkringsanstalten och bolag, som avses i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, äga att, såframt Konungen därom förordnar, för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person, meddela försäkring till högre ersättningsbelopp samt med ersättningar av annan art än eljest. Har sådant förordnande meddelats, må bolag, som nyss sagts, med delägare i bolaget sluta avtal om försäkring för olycksfall, varom här är fråga, att gälla för annan tid eller träda i kraft vid annan tidpunkt än i 29 § samma lag stadgas.

Efter förordnande av Konungen må staten under förhållanden, som angivas i 1 §, åt riksförsäkringsanstalten eller bolag, varom i första stycket förmäles, meddela återförsäkring av försäkring, som anstalten eller sådant bolag meddelat.

3 §.

Förordnande, som avses i 1 eller 2 §, må under tid, då riksdagen är samlad, meddelas allenast med riksdagens samtycke. Under tid, då riksdagen

icke är samlad, äger Konungen meddela dylikt förordnande för tiden till dess trettio dagar förflutit från det riksdagen sammanträtt.

4 §.

Meddelas förordnande enligt vad i 3 § sägs, utfärdar Konungen tillika de närmare föreskrifter, som med anledning därav erfordras.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Förslag

till

Lag

angående ändring av 35 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete.

Härigenom förordnas, att 35 § lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

35 §.

Arbetsgivare vare — — — delägares arbetare.

Har försäkring — — — till efterrättelse.

Avtal om annan försäkring eller försäkring till högre ersättningsbelopp än i denna lag stadgas må ej avslutas av riksförsäkringsanstalten eller bolag, som i 4 § avses, dock att dels försäkringsinrättning, som nyss nämnts, må meddela försäkring enligt lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer samt försäkring, som avses med förordnande enligt 2 § lagen om statlig krigsförsäkring m. m., dels ock riksförsäkringsanstalten må, enligt vad därom särskilt är stadgat, sluta avtal om livränta åt barn utom äktenskap och om livförsäkring i samband med egnahemslån samt meddela olycksfallsförsäkring för fiskare ävensom, med Konungens begivande, övertaga bestämmande och utgivande av ersättning, som på grund av olycksfall skall utgivas av annan än anstalten.

Vad i — — — samma värde.

Har anstalten — — — livräntan övertagits.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse se SFS 1937:349.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 maj 1938. ●

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, social- och finansdepartementen anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Sköld, fråga om *lagstiftning angående statlig krigsförsäkring m. m.*

Föredraganden anför:

»I skrivelse den 16 november 1937 har rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap anfört bland annat:

En av de första uppgifter, inför vilka de svenska statsmakterna vid världskrigets utbrott ställdes för trygghet av folkförsörjningen och av näringslivets fortgång, var att bereda möjligheter till försäkring av fartyg och fartygslaster under det genom kriget uppkomna osäkerhetstillståndet och de därigenom oerhört ökade riskerna för sjöfarten. Redan i början av augusti 1914 tillkallades enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande av chefen för finansdepartementet sakkunniga för att skyndsamt utreda vad som från statens sida lämpligen borde åtgöras för att bereda tillfredsställande försäkringsmöjligheter för fartygs- och lastägare mot de särskilda risker, för vilka sjöfarten var utsatt. Den av dessa sakkunniga verkställda utredningen gav vid handen, att den enskilda försäkringsverksamheten måste anses otillräcklig för beredande av erforderligt försäkringsskydd och att därför statens melankomst här var oundgänglig.

På grundval av de sakkunnigas förslag framlade Kungl. Maj:t proposition (nr 271) till 1914 års senare riksdag, vari begärdes riksdagens medgivande till att staten, där det för främjande av den under förhandenvarande utrikespolitiska förhållanden väsentligt inskränkta sjöfartens återupptagande funnes nödigt, finge iklädas ansvar för krigsrisk för fartyg och last i huvudsaklig överensstämmelse med vissa föreslagna grunder. Härtill lämnade riksdagen sitt bifall (riksdagens skrivelse nr 188) och med stöd av det sålunda erhållna bemyndigandet utfärdade Kungl. Maj:t den 17 augusti 1914 en förordning om statens meddelande av sjöförsäkring mot krigsfara (nr 139). Samma dag tillsattes för den statliga krigsförsäkringens handhavande en kommission (statens krigsförsäkringskommission), vilken omedelbart började sin verksamhet.

Den sålunda på ett mycket tidigt stadium av kriget igångsatta statliga försäkringsrörelsen fortsattes under de efterföljande krigsåren och utvecklades till högst betydande mått. Att densamma lände sjöfarten och näringslivet i övrigt till utomordentligt stor nytta torde få anses allmänt erkänt. Även

ekonomiskt utföll krigsförsäkringskommissionens verksamhet för staten synnerligen gynnsamt. När den år 1919 upphörde, kunde den sålunda redovisa ett överskott av cirka 41 miljoner kronor.

Ej blott i vårt land utan även i ett flertal andra länder visade det sig under världskriget nödvändigt, att staten trädde till för att stödja sjöfarten genom krigsförsäkring. Det statliga ingripandet antog för olika länder växlande former, beroende främst på den enskilda försäkringsverksamhetens beskaffenhet och styrka samt riskernas omfattning.

Den omständigheten, att statsåtgärder på ovan berörda område omedelbart vid krigsutbrottet år 1914 visade sig påkallade, har givit rikskommissionen anledning att överväga, huruvida skäl kunna anses föreligga att genom en redan i fredstid antagen författning förbereda och underlätta ett eventuellt behövt statligt ingripande för att säkerställa att krigsförsäkring i erforderlig omfattning kan lämnas vid inträffande krisituation. Kommissionen har därvid genom inhämtade upplysningar funnit, att i händelse av en kris det omedelbara behovet av statligt biträde vid ordnande av krigsförsäkring numera icke är fullt lika trängande som vid världskrigets utbrott. Dels intaga de svenska bolag, som meddela sjö- och annan transportförsäkring, i och för sig en starkare ställning. Dels har under senaste tid ett beaktansvärt organisationsarbete ägt rum, vilket gjort, att härvarande försäkringsgivare numera få anses på ett helt annat sätt än tidigare rustade för mötande av handelns och sjöfartens behov av försäkringsskydd mot krigsrisk.

Vid tiden för världskrigets utbrott ägde de svenska sjöförsäkringsbolagen ingen eller ringa kännedom om krigsförsäkring. Några förberedelser för ordnande av dylik försäkring hade icke gjorts, än mindre förefanns någon organisation, som vid behov kunde träda i funktion. På grund av försäkringsbolagens under och efter världskriget vunna erfarenheter om den legitima handelns och sjöfartens behov av krigsförsäkring och om sättet för bedrivande av sådan försäkring och särskilt på grund av vunnen insikt om önskvärdheten av att även med avseende på krigsrisker ernå så stor försäkringsteknisk utjämning som möjligt liksom ock att ordna ett starkt återförsäkringsskydd uppstod bland försäkringsgivarna tanken på bildande av en nordisk organisation för krigsförsäkring. Vid sammanträde i Göteborg den 21 oktober 1935 bildades som följd härav Nordisk Krigsförsäkringspool, vilken är avsedd att utgöra en fördelnings- och återförsäkringscentral för av nordiska transportförsäkringsgivare tecknade krigsrisker.

Denna nordiska krigsförsäkringspool sammansluter en svensk, en dansk, en norsk och en finsk krigs- och sjöpool, vilka var för sig innefatta samtliga försäkringsbolag, som i respektive länder bedriva sjö- och annan transportförsäkring. De fyra nationella poolerna återförsäkra de av dem tillhörande försäkringsbolag tecknade krigsförsäkringarna hos de övriga poolerna samt hos utländska, huvudsakligen schweiziska återförsäkrare.

De i nordiska krigsförsäkringspoolen deltagande bolagens sammanlagda kapital och fonder torde för närvarande väsentligt överstiga 200 miljoner kronor. Läggs härtil de icke nordiska återförsäkrarnas kapital och fonder, torde man komma upp till en sammanlagd kapitalstyrka av omkring 450 miljoner kronor. Organisationens hela återförsäkringskapacitet kan genom poolen, såvitt ej särskilda omständigheter inträffa, vilka förhindra en samverkan, beräknas stå till de svenska försäkringsbolagens förfogande. Deras täckningsmöjligheter för kasko torde för nästkommande år komma att utgöra cirka 3 1/2 miljoner kronor per köl eller möjligen mer, vartill kommer viss supplementär täckning för uppträdande enstaka större belopp. Krigsförsäkring å varor meddelas för närvarande icke av poolen. Avsik-

ten lär emellertid vara, att denna vid behov skall upptaga även dylik försäkring. I sådan händelse förväntas poolens täckningsförmåga, förutom nyss berörd supplementär återförsäkringstäckning, komma att ligga i närheten av sammanlagt 9 à 10 miljoner kronor per köl.

Under den tid poolen varit i verksamhet uppgives den ha visat sig fungera på synnerligen tillfredsställande sätt. Värdefulla erfarenheter och riktlinjer ha även vunnits för verksamhetens fortsatta bedrivande.

Ehuru sålunda poolen lär vara i stånd att täcka ganska betydande krigsrisker, torde det icke vara rådligt att helt lita till dess förmåga i sådant avseende. Poolens täckningskapacitet är dock begränsad och ett statligt stöd på förevarande område komme helt säkert förr eller senare, möjligen helt kort efter inträdd kris, att bliva behöfligt. Det må sålunda framhållas, att under vissa förhållanden så betydande värdestegringar kunna förväntas inträda, att kraven på försäkringsskydd komma att röra sig om belopp av den storleksordning per köl, att den nordiska krigsförsäkringspoolens täckningskapacitet åtminstone på större fartyg kommer att väsentligt överskridas. Möjligt är också, att bestående återförsäkringsförbindelser i utlandet kunna avklippas.

Försäkringsbolagen ha därför själva framhållit som önskvärt, att i god tid förberedelser träffas för att ordna formerna för det supplementära försäkringsskydd, vilket de enskilda försäkringsgivarna under vissa förhållanden icke kunna lämna i full utsträckning. Detta borde enligt deras åsikt företrädesvis avse belastningsspetsar såväl beträffande krigsförsäkring som beträffande civil sjö- och annan transportförsäkring. Då det vore att förutse, att vid krigstillfällen transporter måste företagas av den art, att ansvarigheten för dessa icke lämpligen kunde övertagas av privata försäkringsgivare, borde möjligheten för staten att direkt övertaga sådant ansvar ävenledes på förhand ordnas.

Rikskommissionen har med hänsyn till det anförda underställt Kungl. Maj:t frågan om utfärdande av en lag, varigenom möjlighet bereddes att snabbt ordna en statlig försäkringsverksamhet mot krigsrisk. Denna försäkringsverksamhet borde enligt rikskommissionens åsikt icke begränsas till sjöförsäkring i inskränkt mening. Den tidigare skarpa gränsen mellan sjöförsäkring och annan transportförsäkring vore, anför rikskommissionen, på väg att utplånas. Viss landtransport stode sålunda ofta i omedelbar förbindelse med sjötransport. Enligt 59 § lagen om försäkringsavtal inbegreps ock sådan landtransport under sjöförsäkring, därest försäkring av hela transporten tecknades under ett. Lämpligt syntes vara, att möjlighet bereddes för den statliga försäkringsverksamheten att omfatta jämväl annan landtransport samt luftransport.

I samband härmed har rikskommissionen underställt Kungl. Maj:ts prövning, huruvida icke Kungl. Maj:t jämväl borde beredas befogenhet att vid behov utan dröjsmål tillerkänna riksförsäkringsanstalten och de s. k. sociala olycksfallsförsäkringsbolagen rätt att meddela försäkring för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person i arbetet, till högre belopp än eljest. Rikskommissionen erinrar, att genom lag den 11 juni 1937 om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer visserligen föreskrivits, att, där inom område och under tid, som Konungen äger bestämma, ombord å svenskt fartyg tjänstgö-

rande person, som är försäkrad jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, till följd av krigsåtgärd drabbas av sådant olycksfall, skall högre sjukpenning eller livränta ävensom kapitalbelopp än eljest utgå. Emellertid anser rikskommissionen sannolikt, att den förhöjning av ersättningarna vid olycksfall i arbetet ombord å svenskt fartyg, som 1937 års lag medgäve, komme att vid en svårare krissituation visa sig otillräcklig och att därför behov komme att uppstå att under särskilt riskfyllda förhållanden erhålla olycksfallsförsäkring för sjöfolk till högre ersättningsbelopp eller med ersättningar av annan art än eljest kan ske. Starka skäl talade även för att utsträcka möjligheten att erhålla en sålunda vidgad olycksfallsförsäkring till att omfatta jämväl personer som tjänstgöra å annat transportmedel än fartyg.

Inom rikskommissionen har på grund av det anförda utarbetats förslag till lag om statlig krigsförsäkring m. m.

Enligt 1 § första stycket av förslaget må, såframt Konungen därom förordnar, vid krig, krigsfara eller eljest av krig föranledda utomordentliga förhållanden av staten meddelas transportförsäkring mot krigsrisk. Med avseende å sådan försäkring skall enligt förslaget lagen om försäkringsavtal icke äga tillämpning. I andra stycket av samma paragraf stadgas, att under förhållanden, som nyss nämnts, må staten, såframt Konungen därom förordnar, åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela återförsäkring av såväl transportförsäkring mot krigsrisk som annan transportförsäkring.

I anslutning härtill har rikskommissionen anmärkt följande:

Statlig återförsäkring meddelades icke under världskriget. Med hänsyn till de numera ändrade förhållandena på transportförsäkringens område torde det emellertid vara lämpligt, att en blivande lag i ämnet uttryckligen medger möjlighet för det statliga krigsförsäkringsorganet att meddela återförsäkring. Det torde i själva verket vara att förvänta, att en eventuell statlig försäkringsverksamhet på förevarande område kommer att få sin största betydelse som garanti för den privata försäkringsverksamheten och för beredande av supplementär täckning för de största och farligaste riskerna. Av praktiska skäl synes rätten för staten att meddela återförsäkring böra omfatta ej blott krigs- utan även civilrisk. Däremot finnes — vid det förhållandet att statens direkta försäkringsverksamhet kan antagas bliva av mera underordnad betydelse vid sidan av återförsäkringen — näppeligen något skäl för att låta staten direkt övertaga ansvar för civilrisk.

Enligt 2 § i förslaget må, såframt Konungen därom förordnar, under förhållanden, som förut angivits, riksförsäkringsanstalten ävensom bolag, som omförmäles i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbas å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person i arbetet, meddela försäkring till högre ersättningsbelopp samt med ersättningar av annan art än eljest. Beträffande motiven till detta stadgande har rikskommissionen hänvisat till vad den förut anført, med erinran att 35 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete föreskriver, bland annat, att avtal om annan försäkring eller försäkring till högre ersättningsbelopp än i lagen stadgas ej må, bortsett från vissa sär-

skilda undantag, avslutas av riksförsäkringsanstalten eller bolag, som i 4 § avses, d. v. s. sådant socialt olycksfallsförsäkringsbolag som förut nämnts.

I 29 § nyssnämnda lag föreskrives angående bolag, som i 4 § avses, att försäkring skall avslutas för kalenderår samt ej träda i kraft förr än vid början av kalenderåret näst efter det, under vilket försäkringen slutits, dock att för den, som under löpande kalenderår bliver arbetsgivare, försäkring må avslutas för återstoden av året. Då dessa bestämmelser synts på ett för nu ifrågavarande ändamål olämpligt sätt begränsa olycksfallsförsäkringsbolagens handlingsfrihet, har rikskommissionen under 2 § tillika föreslagit, att avtal med sådant bolag som nyss nämnts om försäkring för olycksfall till följd av krigsåtgärd må av arbetsgivare, som redan är delägare i bolaget, kunna slutas att gälla för annan tid och att träda i kraft vid annan tidpunkt än i 29 § samma lag stadgas.

Enligt 3 § i förslaget må förordnande, som i 1 och 2 §§ avses, under tid, då riksdagen är samlad, av Konungen meddelas allenast med riksdagens samtycke. Under tid, då riksdagen icke är samlad, äger Konungen enligt förslaget meddela dylikt förordnande för tiden till dess 30 dagar förflutit från det riksdagen åter sammanträtt. Meddelas förordnande i enlighet med vad nu sagts, äger Konungen enligt 4 § i förslaget utfärda de närmare föreskrifter, som med anledning därav erfordras.

Beträffande den *administrativa organisationen* av den statliga försäkringsverksamhet, varom nu nämnts, anför rikskommissionen, att den efter att därutinnan ha samrått med sakkunniga på sjöförsäkringens område, däribland även sådana, som ägde erfarenhet från krigsåren, kommit till den uppfattningen, att anledning ej funnes att i huvuddragen frångå de former, som utbildades i vårt land under kriget och i stort sett visade sig ändamålsenliga. Den första regleringen av statens krigsförsäkring skedde genom förut omnämnda förordning den 17 augusti 1914 (nr 139) om statens meddelande av sjöförsäkring mot krigsfara. Denna undergick vissa förändringar genom förordningen den 28 september 1914 (nr 241) samt ersattes senare genom förordningen den 9 juli 1915 (nr 272), vilken i sin ordning kompletterades genom kungörelserna den 6 februari 1917 (nr 36) och den 1 juni samma år (nr 241). På grundval av dessa författningar har inom rikskommissionen utarbetats ett utkast till *kungörelse angående meddelande av statlig krigsförsäkring m. m.*

I 1 § av ifrågavarande utkast till kungörelse, som är avsedd att med erforderliga kompletteringar utfärdas, när fråga om statlig krigsförsäkring kan bli aktuell, anges, att staten, när det prövas vara av väsentlig betydelse för tillförseln av förnödenheter eller eljest för vidmakthållande av handel eller annan näring, meddelar sådan försäkring, varom förmåles i 1 § i förslaget till lag om statlig krigsförsäkring m. m. Frågor om försäkring, som nu sagts, skola enligt 2 § i utkastet handläggas av en nämnd (*statens krigsförsäkringsnämnd*), bestående av minst fem, högst åtta av Konungen utsedda ledamöter. Konungen skall tillika av nämndens ledamöter förordna en att vara ordförande och en att vara vice ordförande. Nämnden är beslutför, när förutom ordföranden eller vice ordföranden minst två ledamöter äro närvarande, dock att, när icke flera än nu sagts äro tillstädes,

samtliga närvarande skola vara om beslutet ense. Vid omröstning inom nämnden äger vid lika röstetal ordföranden eller i hans frånvaro vice ordföranden utslagsröst. Enligt 3 § bestämmas försäkringsvillkoren av nämnden, som jämväl har att till efterrättelse för redare, lastägare och andra utfärda de anvisningar angående försäkringsverksamheten, som finnas erforderliga. Över beslut av nämnden om försäkringsvillkor eller om avslag å ansökan om försäkring må enligt 4 § klagan ej föras. Premiebelopp, som icke i stadgad ordning erlägges, får enligt 5 § uttagas genom utmätning utan föregående dom eller utslag, därvid vad i restindrivningsförfordningen den 13 november 1931 är stadgat skall lända till efterrättelse. I 6 § stadgas, att nämnden må återförsäkra hos nämnden tagna försäkringar.

I anslutning till berörda utkast till kungörelse har rikskommissionen anmärkt, att utkastet skilde sig från de under kriget gällande författningarna framför allt däri, att det blott angåve organisationens huvuddrag med utlämnande av många sådana detaljer, som intagits i de tidigare författningarna. Vidare har rikskommissionen anfört följande:

Det framstod under kriget som en nödvändighet, att det statliga försäkringsorganet (statens krigsförsäkringskommission) ägde ganska stor frihet att reglera verksamheten. Flera bestämmelser i författningarna visade sig olämpliga och måste därför successivt ändras. I rikskommissionens nu ifrågavarande utkast ha på grund av dessa erfarenheter, t. ex. icke intagits några bestämmelser om försäkringsbara slag av transportmedel, maximaler, premiesatser eller försäkringsvillkor i övrigt. I samtliga nu nämnda hänseenden torde den nämnd, som enligt förslaget skall handlägga frågor om krigsförsäkring m. m. (statens krigsförsäkringsnämnd), böra äga att själv bestämma. Rikskommissionen vill dock framhålla, att den med ifrågavarande kungörelseutkast blott avsett att framlägga ramen till en blivande författning i ämnet. När en sådan författning eventuellt framdeles kan behöva utfärdas, kan det möjligen befinnas lämpligt att i ena eller andra hänseendet däri införa bestämmelser, som nu icke kunna preciseras. Kommissionen vill sålunda bland annat understryka, att statlig krigsförsäkring måhända kan komma att anordnas under sådana förhållanden, att det kan befinnas skäligt att i större eller mindre omfattning medgiva överklagande av krigsförsäkringsnämndens beslut i sådana hänseenden, som anges i utkastets 4 §.

Vad härefter angår den ändring av eljest gällande bestämmelser om olycksfallsförsäkring, som av rikskommissionen föreslagits, har kommissionen uttalat, att den icke ansett erforderligt att i nu ifrågavarande sammanhang utarbeta något förslag till administrativ författning.

Över rikskommissionens skrivelse ha infordrade utlåtanden avgivits av riksförsäkringsanstalten, kommerskollegium och försäkringsinspektionen, varjämte sjöassuradörernas förening, som beretts tillfälle att yttra sig, inkommit med utlåtande. Kommerskollegium har vid sitt utlåtande fogat yttranden från Stockholms handelskammare, handelskamrarna i Göteborg och Gävle, Skånes handelskammare, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Sveriges allmänna sjöfartsförening, Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening u. p. a., Stockholms rederiförening, ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolaget Land och Sjö samt svenska olycksfallsförsäkringsbolagens pool för krigsolycksfallsförsäkring.

Riksförsäkringsanstalten har uttalat, att den icke funnit anledning till erinran mot rikskommissionens förslag. *Kommerskollegium* har tillstyrkt, att åtgärder måtte vidtagas i huvudsaklig överensstämmelse med rikskommissionens förslag samt med beaktande av vissa i det följande angivna synpunkter, som kollegium framhållit. *Försäkringsinspektionen* anför, att under förarbetena till förslaget, därvid viss samverkan med inspektionen ägt rum, hänsyn tagits till från inspektionens sida framställda önskemål samt att, då inspektionen icke hade något att erinra i ärendet, inspektionen, som funne framställningen välbetänkt, tillstyrkte bifall till densamma.

Sjöassuradörernas förening har anfört följande:

Behov av statligt stöd på förevarande område kan givetvis framträda, därest under krigstider sådana värdestegringar eller för handeln och sjöfarten farliga riskmoment uppstå, att den på privat initiativ och grund uppbyggda krigsförsäkringsorganisationen befinnes vara otillräcklig för tryggheten i vad på den ankommer av handelsutbytet med utlandet och handelsflottans vidmakthållande i tjänst.

Mot bakgrunden härav, och då förberedelser för att möjliggöra en dylik stödåtgärd från statens sida måste anses utgöra ett för hela landet gagneligt intresse, har *sjöassuradörernas förening* intet att erinra mot rikskommissionens förslag.

De av kommerskollegium hörda *handelskamrarna* samt *Sveriges allmänna sjöfartsförening*, *Sveriges redareförening* och *Stockholms rederiförening* ha samtliga tillstyrkt eller lämnat rikskommissionens förslag utan erinran.

Sveriges segelfartygsförening har anfört:

En statlig krigsförsäkring torde under krigstid vara av behovet, men i så fall böra försäkringsvillkoren fastställas samtidigt med föreslagen lagstiftning.

Av rikskommissionens förslag framgår ej hur krigsförsäkringen skall organiseras. Enligt utkast till kungörelse skulle försäkringsvillkoren bestämmas av en nämnd, som utfärdar anvisningar, vilka redare och lastägare ha att ställa sig till efterrättelse och varöver klagan ej må föras.

Det är möjligt att bestämmelser för en försäkring i krigstid icke kunna på förhand eller i lag bestämmas utan få regleras efter förhandenvarande omständigheter, men att helt överlåta bestämmanderätten åt en kommitté på några personer kan medföra för sjöfarten och lastägarna omständigheter, som icke nu kunna överskådas, varför föreningen icke kan tillstyrka kommissionens förslag i den form det nu föreligger.

Kommerskollegium har i det hänseende, som beröres av segelfartygsföreningen, yttrat:

Vad angår frågan om statlig transportförsäkring mot krigsrisk samt återförsäkring av såväl dylik försäkring som annan transportförsäkring har kollegium icke annan saklig erinran att framställa, än att kollegium, i avslutning till vad *Sveriges segelfartygsförening* anfört, finner föreskriften i 4 § utkastet till kungörelse därom att klagan ej må föras över beslut av nämnden om försäkringsvillkor eller om avslag å ansökan om försäkring knappast överensstämma med vad som kan anses skäligt och billigt. Att en sådan uppfattning icke heller är för rikskommissionen alldeles främmande framgår uttryckligen därav, att rikskommissionen i samband med framhållande av att med kungörelseutkastet blott vore avsett att framlägga ra-

men till en blivande författning i ämnet, förmått sig vilja understryka, att statlig krigsförsäkring måhända kunde komma att anordnas under sådana förhållanden, att det kunde befinnas skäligt att i större eller mindre omfattning medgiva överklagande av krigsförsäkringsnämndens beslut i sådana hänseenden, som angåves i nämnda paragraf. Det vill synas kollegium, som om besvärsvägen i allt fall borde stå öppen rörande så viktiga ärendesgrupper som angående avslag å ansökan om försäkring ävensom ifråga om mera betydelsefulla försäkringsvillkor. Kollegium anser emellertid med hänsyn till den ställning, rikskommissionen enligt vad nyss nämnts intagit, att tillräcklig anledning icke föreligger för kollegium att i förevarande sammanhang närmare ingå på denna fråga.

I fråga om 2 § i förslaget till lag om statlig krigsförsäkring m. m. har *ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolaget Land och Sjö* anfört:

Beträffande de försäkringsinrättningar, som omförmålas i 4 § av lagen om försäkring för olycksfall i arbete, innehåller förslaget i 2 § en bestämmelse om att vid krigsrisk för personal å fartyg eller annat transportmedel försäkring må meddelas till högre ersättningsbelopp eller med ersättningar av annan art än enligt olycksfallsförsäkringslagen. Genom denna bestämmelse ävensom genom bestämmelserna i lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer den 11 juni 1937 kan tydligen den risk, för vilken ifrågavarande försäkringsinrättningar äro skyldiga att ansvara, komma att ökas högst väsentligt, och betydande svårigheter kunna för dem uppstå för erhållande av erforderlig återförsäkring. Det kan därför, så mycket hellre som dylik inrättning är skyldig övertaga hela försäkringen för en var delägare, även om densamma omfattar krigsrisk, med skäl ifrågasättas, huruvida icke staten även borde vara skyldig att, liksom ifråga om sjöförsäkringsbolagen, bereda dessa inrättningar möjlighet till återförsäkring av krigsrisk. Till underlättande av svårigheterna torde därjämte böra lämnas möjlighet för inrättningarna att på lämpligt sätt sinsemellan fördela krigsrisk, vilken möjlighet enligt olycksfallsförsäkringslagen för närvarande icke är för handen.

Svenska olycksfallsförsäkringsbolagens pool för krigsolycksfallsförsäkring har, efter erinran om förhållandena under världskriget, anfört, bland annat:

Under senare hälften av år 1936 gjorde det spanska inbördeskriget frågan om krigsolycksfallsförsäkring för fartygsbesättningar ånyo aktuell. Avtal träffades nämligen mellan Sveriges redareförening och vederbörande sjöfolksorganisationer i slutet av december nämnda år om särskilda krigstilllägg utöver de ersättningar, som tillkomma sjöfolket på grund av 1916 års olycksfallsförsäkringslag. I anslutning härtill bildades den 23 december 1936 svenska olycksfallsförsäkringsbolagens pool för krigsolycksfallsförsäkring, utgörande en sammanslutning av 19 svenska olycksfallsförsäkringsbolag med syfte att övertaga kollektiv krigsolycksfallsförsäkring för fartygsbesättningar. I samband därmed uttalade representanter för riksförsäkringsanstalten och de sociala olycksfallsförsäkringsbolagen önskemålet att de privata olycksfallsförsäkringsbolagen icke blott skulle täcka de högre ersättningsbeloppen utan jämväl försäkring enligt 1916 års lag ifråga om krigsrisk. Premierna härför fastställdes i samråd med lagförsäkringsgivarna.

Även efter tillkomsten av lagen den 11 juni 1937 om krigsolycksfallsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer har poolen efter över-

enskommelse med riksförsäkringsanstalten och de sociala olycksfallsförsäkringsbolagen fortsatt sin verksamhet. Under verksamhetsåret 1937 hava samtliga risker av ifrågavarande art på några få undantag när (3 à 4) täckts av de privata olycksfallsförsäkringsbolagen. Poolen har under ifrågavarande tid täckt krigsrisk för 193 fartyg med en total besättning av 4,215 man. Den beräknade försäkringssumman utgör för dessa tillhopa c:a 48,700,000 kronor. Premierna hava beräknats efter särskilda grunder, fastställda i samråd med riksförsäkringsanstalten och de sociala olycksfallsförsäkringsbolagen.

Av vad ovan anförts framgår sålunda, att ifrågavarande krigsrisk hittills i stort sett täckts genom de privata olycksfallsförsäkringsbolagens försorg och att denna anordning visat sig ändamålsenlig och praktisk. Allt talar för att det privata försäkringsväsendet är i stånd att även framdeles täcka uppstående behov av krigsolycksfallsförsäkring å fartygsbesättningar. Svenska olycksfallsförsäkringsbolagens pool för krigsolycksfallsförsäkring tillåter sig därför framhålla vikten av, att den lagstiftning, som kan komma till stånd på grundval av rikskommissionens förslag, icke måtte beskära den hittillsvarande möjligheten för arbetsgivarna att hos de privata olycksfallsförsäkringsbolagen täcka krigsrisker av ifrågavarande art.

Kommerskollegium har i nu ifrågavarande avseende anført:

Vad angår lagutkastet i vad det avser tillerkännandet åt riksförsäkringsanstalten och de s. k. sociala olycksfallsförsäkringsbolagen av rätt att ifråga om olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person i arbetet, meddela försäkring till högre belopp samt med ersättningar av annan art än eljest, tillstyrker kollegium i huvudsak förslaget i denna del. Kollegium anser sig med hänsyn till grunderna för rikskommissionens förslag härvid kunna utgå från, att förslaget icke i någon mån avser inskränkning i de privata olycksfallsförsäkringsbolagens rätt att täcka krigsrisk för personal, varom här nämnts.

I likhet med ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolaget Land och Sjö finner kollegium angeläget, att möjlighet beredes till statlig återförsäkring även av försäkring för ifrågavarande personal mot krigsrisk. Då yrkandet från samma håll på öppnande av möjlighet för de sociala olycksfallsförsäkringsbolagen att på lämpligt sätt sinsemellan fördela risk, som nyss nämnts, torde få anses befogat ur de synpunkter, som föranlett framställningen, hemställer kollegium att även det nämnda yrkandet måtte vinna beaktande vid ärendets fortsatta beredning.

Rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap har i förevarande framställning till en början upptagit till behandling frågan om statlig transportförsäkring mot krigsrisk. *Departements-
chefen.*

Beträffande detta spörsmål har rikskommissionen erinrat därom, att de svenska statsmakterna redan kort efter världskrigets utbrott funno sig nödsakade att för sjöfartens uppehållande föranstalta om statlig försäkring mot de risker, för vilka fartyg och last genom kriget blevo utsatta, samt att det vore allmänt erkänt, att denna försäkringsverksamhet lände till utomordentlig nytta. Med utgångspunkt från dessa erfarenheter har rikskommissionen — ehuru de enskilda försäkringsbolagen numera vore väsentligt bättre rustade att möta stora risker än förut — föreslagit, att ett eventuellt förnyat statligt ingripande av sådan art som nyss nämnts borde förberedas genom

lagstiftning i ämnet. Vad sålunda föreslagits har i de inkomna yttrandena vunnit allmän anslutning och torde vara välbetänkt.

Bestämmelser i nämnda hänseende ha av rikskommissionen intagits i 1 § av det förslag till lag om statlig krigsförsäkring m. m., för vilket jag redogjort i det föregående. Beträffande den närmare utformningen av denna paragraf må framhållas, att den svenska staten under världskriget ej meddelade annan transportförsäkring mot krigsrisk än sjöförsäkring. Obestriddigen lärer också ett statligt ingripande på förevarande område alltjämt ha sin största betydelse beträffande sistnämnda försäkringsgren. I likhet med rikskommissionen anser jag dock lämpligt, att möjlighet till sådant ingripande hålles öppen även i fråga om annan transportförsäkring. I detta sammanhang bör jämväl uppmärksammas, att staten under världskriget endast meddelade direkt försäkring. Rikskommissionen har emellertid ansett, att staten därjämte borde kunna åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela återförsäkring av transportförsäkring, vilken i så fall av praktiska skäl borde kunna omfatta ej blott krigsrisk utan även civilrisk. Häremot torde ej vara något att erinra.

Såsom förut nämnts innehåller rikskommissionens framställning även förslag om vissa särskilda bestämmelser angående försäkring mot olycksfall i arbete till följd av krigsåtgärd. Behovet av sådana särskilda bestämmelser har, såsom rikskommissionen påpekat, i viss utsträckning redan beaktats genom lagen den 11 juni 1937 om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer. Motsvarande behov kan dock tänkas uppkomma även i fråga om andra transportmedel än fartyg och nu nämnda lag kan jämväl i övrigt befinnas otillräcklig. Rikskommissionen har med hänsyn härtill föreslagit, att möjlighet borde beredas att — utan någon begränsning i lag — vid en krissituation låta riksförsäkringsanstalten och de s. k. sociala olycksfallsförsäkringsbolagen meddela försäkring för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person i arbetet, till högre ersättningsbelopp och med andra ersättningar än eljest, därvid de sociala olycksfallsförsäkringsbolagen skulle äga att med sina delägare sluta avtal om sådan försäkring att gälla för annan tid och träda i kraft vid annan tidpunkt än i fråga om andra olycksfallsförsäkringar. Bestämmelser härom ha intagits i 2 § av förenämnda lagförslag.

Rikskommissionens förslag torde även i nu förevarande del böra genomföras. Emellertid förordar jag, att i överensstämmelse med 35 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete och 7 § lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer den möjlighet att meddela olycksfallsförsäkring, som med förevarande lagstiftning avses, ej inskränkes till olycksfall i arbetet utan må gälla även olycksfall utom arbetet. Vad ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolaget Land och Sjö samt kommerskollegium anført i fråga om behovet av statlig återförsäkring av försäkringar, som de sociala olycksfallsförsäkringsbolagen meddelat, torde även böra beaktas. Därvid lär emellertid riksförsäkringsanstalten böra jämföras med sådant bolag.

Stadgande i nu förevarande avseende kan lämpligen införas såsom ett andra stycke i 2 § av förslaget.

Enligt rikskommissionens förslag skola de av rikskommissionen föreslagna bestämmelserna om statlig krigsförsäkring m. m. träda i tillämpning först efter förordnande av Konungen. Sådant förordnande må enligt 3 § under tid, då riksdagen är samlad, meddelas allenast med riksdagens samtycke. Under tid, då riksdagen icke är samlad, äger Konungen enligt förslaget meddela dylikt förordnande för tiden till dess trettio dagar förflutit från det riksdagen sammanträtt. Meddelas sådant förordnande som nu sagts, äger Konungen enligt 4 § i förslaget tillika utfärda de närmare föreskrifter, som med anledning därav erfordras. Mot nu ifrågavarande bestämmelser har jag ej funnit anledning till erinran.

Av rikskommissionen har även framlagts utkast till vissa administrativa bestämmelser om meddelande av statlig krigsförsäkring. Det synes emellertid icke erforderligt att upptaga detta utkast till närmare bedömande i förevarande sammanhang. Jag vill endast framhålla, att såsom rikskommissionen yttrat anledning torde saknas att i huvuddragen frångå den organisation av den statliga försäkringsverksamheten, som i vårt land tillämpades under världskriget. I ekonomiskt hänseende må erinras, att sistnämnda verksamhet utföll med betydande vinst för statsverket.

Rikskommissionen har icke funnit anledning att för närvarande framlägga förslag till administrativa bestämmelser angående meddelande av olycksfallsförsäkringar, som avses i 2 § av förenämnda lagförslag. I detta hänseende torde böra uppmärksammas, att Konungen i samband med förordnande, som åsyftas i nämnda lagrum, lärer böra föreskriva bland annat, att besvär över vederbörande försäkringsanstalts beslut i frågor, som med anledning av förordnandet kunna uppkomma, skola prövas av försäkringsrådet.

I enlighet med det anförda har inom handelsdepartementet på grundval av rikskommissionens förslag upprättats förslag till *lag om statlig krigsförsäkring m. m.*»

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemstäl-
lan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Knut von Horn.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade förslaget till lag om statlig krigsförsäkring m. m., har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 15 juni 1938.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet den 24 maj 1938 tillhandakommet utdrag av protokoll över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 13 maj 1938, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om statlig krigsförsäkring m. m.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn G. Walin.

Lagrådet fann förslaget ej föranleda erinran i andra hänseenden än följande yttrande utvisar.

Med stadgandet i 1 § första stycket andra punkten lär vara åsyftat att Kungl. Maj:t skall hava fria händer vid fastställande av villkor, som skola gälla för den statliga försäkringen. Sannolikt kommer emellertid även under en sådan förutsättning försäkringsavtalslagen att i åtskilliga delar få vara normerande. Av hänsyn härtill och då bestämmelser rörande själva försäkringsavtalet i den mån detta är reglerat genom lag icke torde ingå under det i 4 § omförmälda bemyndigandet, synes den föreslagna avfattningen av nämnda punkt böra undergå någon jämkning, exempelvis så, att med avseende å denna försäkring äger, utan hinder av vad därom eljest efter lag gäller, Konungen utfärda de föreskrifter som prövas lämpliga.

Enligt förslagets ordalydelse kan förordnande, som avses i 2 § första stycket, meddelas utan någon begränsning i fråga om ersättnings maximibelopp eller art. Att åt ifrågavarande försäkringsinrättningar skulle kunna lämnas ett så obestämt bemyndigande till avvikelse från deras i lag noggrant fastställda verksamhet, kan näppeligen vara åsyftat, utan lär på Kungl. Maj:t böra ankomma att i nämnda hänseenden lämna nödiga an-

visningar. Till utmärkande härav torde efter orden »så framt Konungen därom förordnar» böra fogas ett tillägg, förslagsvis »och i enlighet med de föreskrifter som därvid meddelas».

Enligt 35 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete må avtal om annan försäkring eller försäkring till högre ersättningsbelopp än i denna lag stadgas i allmänhet ej avslutas av riksförsäkringsanstalten eller bolag som i 4 § samma lag avses. Undantag gäller dock bland annat för försäkring enligt lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer. I överensstämmelse härmed torde i olycksfallsförsäkringslagen böra intagas en hänvisning till det undantag från samma lags bestämmelser, vilket för anledes av att Kungl. Maj:t meddelar förordnande jämlikt 2 § i den blivande lagen om statlig krigsförsäkring m. m.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 november 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, social- och finansdepartementen anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Sköld, lagrådets den 15 juni 1938 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 13 maj 1938 remitterade förslaget till *lag om statlig krigsförsäkring m. m.*

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden:

»Vad först angår stadgandet i 1 § första stycket andra punkten i förslaget, att med avseende å den statliga krigsförsäkringen lagen om försäkringsavtal icke skulle äga tillämpning, har lagrådet föreslagit sådan jämkning av nämnda punkt, att Kungl. Maj:t skulle förklaras äga att med avseende å ifrågavarande försäkring, utan hinder av vad därom eljest efter lag gällde, utfärda de föreskrifter, som prövades lämpliga. Ur praktiska synpunkter torde det emellertid vara att förorda att, på sätt följer av det till lagrådet remitterade förslaget, försäkringsavtalslagens tillämpning beträffande förevarande slag av försäkringar blir beroende på stadgande i försäkringsavtalen. Mot den av lagrådet ifrågasatta formuleringen kan därjämte anmärkas, att den avstänger det statliga organ, som komme att handha försäkring som nyss nämnts, från möjligheten att — utan föregående beslut av Kungl. Maj:t — vid fastställande av normerna för försäkringsavtal göra de avvikelser från lagen om försäkringsavtal, som kunna finnas erforderliga. Detta torde vara mindre lämpligt.

I fråga om 2 § första stycket i förslaget har lagrådet fäst uppmärksamheten vid att förordnande, som där avses, om avsteg från gällande bestämmelser angående försäkring för olycksfall i arbete enligt förslaget kunde meddelas utan någon begränsning i fråga om utgående ersättnings maximibelopp eller art. Enligt lagrådets hemställan borde det i lagrummet angivas, att försäkring, varom fråga vore, skulle meddelas i enlighet med de föreskrifter, som i samband med förordnandet utfärdades.

Det lär vara riktigt, att de försäkringsinrättningar, som kunna komma att handha nu ifrågavarande försäkringsverksamhet, ej böra erhålla fria händer att vid försäkringsavtals ingående bestämma ersättnings belopp eller

art efter gottfinnande. Lydelsen av det till lagrådet remitterade förslaget torde emellertid giva erforderlig möjlighet att i förordnande, som i 2 § avses, eller i samband med meddelandet av tillämpningsföreskrifter enligt 4 § stadga de begränsningar, som finnas lämpliga.

Lagrådet har slutligen uttalat, att i olycksfallsförsäkringslagen borde intagas en hänvisning till det undantag från samma lags bestämmelser, vilket föranledes av sådant förordnande, som kan komma att meddelas jämlikt 2 § i den föreslagna lagen. Ehuru redan av den föreslagna lagen med tydlighet torde framgå, att den skall upphäva däremot stridande stadganden i annan lag, har jag ej något att erinra mot att vad lagrådet sålunda hemställt beaktas. I enlighet härmed har jag låtit utarbета förslag till lag angående ändring av 35 § olycksfallsförsäkringslagen.»

Föredraganden hemställer, att förenämnda förslag till *lag om statlig krigsförsäkring m. m. och lag angående ändring av 35 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete* måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Sehlberg.